

Psykologforeningen jobber også for de privatpraktiserende

Håkon Kongsrud Skard
Norsk psykologforening
hakon@psykologforeningen.no

Håkon Kongsrud Skard er president i Norsk psykologforening og kandidat til vervet som president.

Den partipolitiske retorikken om private helsetjenester er skarp og polarisert. Vi må sørge for at den ikke importeres inn i Psykologforeningen. Alle medlemmer skal føle tilhørighet hos oss.

Håkon Kongsrud Skard

Foto: Fartein Rudjord / Psykologforeningen

Debatten om private helsetilbud går ofte hett i partipolitikken, som støyen rundt det regjeringsoppnevnte utvalget *Kommersielle og ideelle aktørers rolle i fellesskapets velferdstjenester* (NOU 2024:17) var et eksempel på. Begrepet *velferdsprofitører* har blitt brukt aktivt av venstresiden, og det har fått den blå siden til å se rødt. Private psykologtilbud havner midt i denne diskusjonen.

Når man diskuterer et tema, er det ofte nyttig å starte med noen kalde fakta. Av Psykologforeningens 11 684 medlemmer (pr. 01.01.25) jobber 1222 privat. Det inkluderer ansatte i private helsebedrifter som er tilknyttet det offentlige eller offentlig finansiert. 682 medlemmer jobber helt selvstendig og privat, uten offentlig tilknytning.

Hvem er de selvstendige, private psykologene?

Psykologer som jobber helt selvstendig og privat, er også en uensartet gruppe. De spenner fra oppdragsbaserte enkeltpsykologer til medlemmer i praksisfellesskaper og rene solopraksiser. Vi bestilte i 2021 en rapport fra Oslo Economics (2021) for å få mer kunnskap om hvilke tjenester disse psykologene tilbyr. Funnene viste blant annet at de behandlet mange pasienter som kunne ha fått hjelp også i det offentlige, men som hadde ønske om – og økonomi til – å velge et privat tilbud.

Vi vet også at mange av de selvstendige private psykologene har et usikret arbeidsliv (Akademikerne, 2021). De har ikke sykepengeforsikring, ikke pensjonsopptjening og sjelden faglige rettigheter i form av veiledning og spesialisering. Det gjør dem til en sårbar gruppe, særlig de som jobber oppdragsbasert. Det har av enkelte blitt omtalt som «Über-psykologen».

Årsaker og konsekvenser

Årsakene til økningen i det helprivate er sammensatte. De må sees i sammenheng med færre i kommunesektoren og krevende arbeidsforhold i flere helseforetak, men også den generelle økningen i antall psykologer. Utdannede i Norge økte med rundt 25 % mellom 2013 og 2023, mens utdannede i utlandet økte med rundt 60 % i samme periode. Særlig denne brutto økningen i antall psykologer mener jeg taler for at økningen også i det helprivate vil fortsette.

Psykologforeningen har ikke sittet stille og sett på utviklingen. Eller kun bestilt en rapport. Vi har for det første signert en hovedavtale med NHO (Næringslivets Hovedorganisasjon), den første nye tariffsektoren vi åpner på mange årtier. Det vil si at vi nå har rett til å ha tillitsvalgte og forhandlinger på arbeidsplasser tilknyttet NHO. Videre har vi opprettet et sektorutvalg for de private, hvor valgte medlemmer kan utforme politikk og jobbe for denne gruppen. Det er åpenbart at det er en krevende oppgave, all den tid dette er nybrottsarbeid og på vegne av en sammensatt gruppe.

De vanskelige diskusjonene

Økningen i helprivate medfører også at vi må ta noen vanskelige diskusjoner. Ett tema som allerede har blitt behandlet i flere runder, er om private tjenester kan regnes som praksis til ulike spesialiteter i psykologi. Sentralstyret har vedtatt retningslinjer for dette, basert på faglige kriterier. Selv om det møtte motstand også i egne rekker (Jessen et al., 2021). Men vi må fortsette arbeidet med å finne løsninger som ivaretar kvaliteten i tittelen som psykologspesialist, samtidig som vi ikke fratar medlemmer i private tjenester mulighet til faglig utvikling. Det er et vanskelig dilemma.

En annen diskusjon er hvordan utviklingen står seg i lys av Psykologforeningens samfunnspolitiske mål. Det er lett å fordømme denne utviklingen med henvisning til Psykologforeningens prinsipprogram – «Helsetjenester er et offentlig ansvar».

Hvordan kan vi godta at medlemmene bruker sin kompetanse i det private, når det står ubesatte stillinger i det offentlige? Dette er et viktig spørsmål, som vi må ta på alvor. Private psykologtjenester gir god hjelp til folk som har psykiske utfordringer, men bare til dem som har råd til å betale selv – direkte eller gjennom forsikring. Samtidig står mange med størst behov uten hjelp, fordi de offentlige tjenestene mangler folk.

Vi har flere ganger tatt opp dette med myndighetene og i media: Det er for få psykologer i det offentlige, både på sykehus og i kommunene. Men jeg mener likevel det ikke er rettferdig å kritisere psykologer som velger å jobbe privat. Vi må heller forstå hvorfor de gjør det.

Vi vet at mange offentlige arbeidsplasser ikke tilbyr gode nok faglige og praktiske vilkår til at psykologene ønsker å jobbe der. Mange av de ledige stillingene er dessuten langt unna storbyene, og verken kommuner eller sykehus gjør nok for å tiltrekke seg søkere. Økningen i antallet psykologer medfører også at tilgangen til stillinger – særlig i storbyene – vil kunne bli ytterligere utfordrende. Disse problemene gjelder ikke kun for psykologer, men også andre yrker med lang utdanning, som jurister og leger.

En forening for alle psykologer

Det er nærmest som et mantra for meg at vi har legitimitet som forening fordi det store flertallet av psykologer er medlemmer. Det må vi opprettholde. Med det som bakteppe tok vi opp utviklingen i helprivate tjenester på vår Lederkonferanse i 2021. Holdningen jeg beskriver over, er basert på disse konstruktive diskusjonene. Min opplevelse var at steile ideologiske motsetninger myknet i reell dialog med kollegaer som representerte en opplevd motpart.

Hvis vi skal bestå som en legitim forening med det store flertallet av psykologer bak oss, må vi være på vakt overfor de indre splittelsene som truer dette. Vi har motsetninger også mellom andre tariffsektorer. Kombinert med at foreningens ressurser ikke er uendelige, må motsetningene balanseres og noen ganger prioriteres ulikt. Det vil kun aksepteres dersom Psykologforeningen likevel oppleves å ville jobbe for alle.

Videre er vi en partipolitisk uavhengig organisasjon. Det må vi holde på selv i verdiladde debatter om det private versus det offentlige. Både for å kunne samarbeide med skiftende regjeringer, og for å kunne romme ulike partipolitiske meninger blant våre medlemmer. Derfor skal vi styres av våre vedtekter og vårt prinsippprogram, men uten å la egne overbevisninger overstyre fag. Vi skal være en forening for alle psykologer, som skal kunne samarbeide med alle partier mot målet om en bedre psykisk helse for befolkningen.

Referanser

Akademikerne (2021, 4. august). Starter egen virksomhet for å få større frihet. *Akademikerne.no*.

<https://www.akademikerne.no/2021/starter-egen-virksomhet-for-a-fa-storre-frihet>

Jessen, R. S., Fjelltn, S. & Igland, M. B. (2021). En psykologfaglig trussel mot velferdsstaten. *Dagens Medisin*. <https://www.dagensmedisin.no/debatt-og-kronikk/en-psykologfaglig-trussel-mot-velferdsstaten/421755>

NOU 2024:17 (2024). *Kommersielle og ideelle aktørers rolle i fellesskapets velferdstjenester*.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-17/id3051552/?ch=4>

Oslo Economics (2021). *Psykiske helsetjenester og tilgang på psykologtjenester i Norge*. <https://psykologforening.fra1.digitaloceanspaces.com/Aktuelt/Psykiske-helsetjenester-og-tilgang-til-psykologtjenester-i-Norge-24042022.pdf>